

Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής- Υπερκινητικότητα

Θεωρία & Πρακτικές Διαχείρισης στη σχολική τάξη

Βαρέλη, Β. & Σκαναβή Ε.

Εκπαιδευτικοί Τμήματος Ένταξης

Φιλολογοί Ειδικής Αγωγής

Στόχοι Ενημέρωσης

- Κατανόηση δυσκολιών μαθητών με ΔΕΠ-Υ
- Συνειδητοποίηση εκπαιδευτικών αναγκών ατόμων με ΔΕΠ-Υ
- Εξοικείωση με τις πρακτικές διαχείρισης των μαθητών στη σχολική τάξη
- Εφαρμογή τρόπων εκπαιδευτικής παρέμβασης
- Συναίσθηση των εμπειριών των εκπαιδευτικών σχετικά με μαθητές με ΔΕΠ-Υ

Ορισμός ΔΕΠ-Υ

Η Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής Υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ) είναι μια **νευροβιολογική διαταραχή.**

Εμφανίζεται στο 5-7% του πληθυσμού των παιδιών και των εφήβων.

Η ΔΕΠ-Υ στο πέρασμα του χρόνου δε μειώνεται ούτε εξαφανίζεται: είναι διαχειρίσιμη, όχι θεραπεύσιμη.

- Τα πυρηνικά συμπτώματα της ΔΕΠΥ:
- Δευτερογενή προβλήματα:

διάσπαση προσοχής
παρορμητικότητα
υπερκινητικότητα
συμπεριφορά
κοινωνική προσαρμογή
σχολική απόδοση

- Συχνά συνυπάρχει με άλλες διαταραχές: διαταραχή διαγωγής (εκρήξεις θυμού, εναντιωματική, επιθετική και καταστροφική συμπεριφορά, δυσλεξία)

Κατανόηση διαταραχής

- Τα παιδιά με ΔΕΠΥ τείνουν να εκδηλώνουν διαταρακτικές συμπεριφορές σε όλα τα περιβάλλοντα (οικιακό, σχολικό, κοινωνικό)
- Η σοβαρότητα της διαταραχής ποικίλει, γίνεται περισσότερο εμφανής κάτω από συνθήκες που απαιτούν αυξημένη προσοχή και αυτοέλεγχο συμπεριφοράς (⇒ σχολικό περιβάλλον)
- Η συμπεριφορά των παιδιών με ΔΕΠΥ έχει πολλές διακυμάνσεις και εξαρτάται από:
  - το βαθμό ικανοποίησης που αντλούν από τη συγκεκριμένη δραστηριότητα
  - την ύπαρξη εξωτερικής εποπτείας
  - την ύπαρξη κανονιστικού πλαισίου ή προγράμματος
  - το είδος της δραστηριότητας (αυξημένες γνωστικές απαιτήσεις)

Δεν ανταποκρίνονται στις παραδοσιακές μεθόδους διαπαιδαγώγησης και διδασκαλίας

Δυσκολίες αντιμετώπισης

- Διαγνωστικές δυσκολίες
  - Δεν εφαρμόζεται πάντοτε ένα **ολοκληρωμένο μοντέλο συνδυασμού θεραπευτικών προσεγγίσεων** που απαιτεί η αντιμετώπιση της.
  - Μη σωστός χειρισμός του προβλήματος ⇒
    - μαθησιακές δυσκολίες
    - σχολική αποτυχία
    - περιθωριοποίηση του μαθητή
-
- Ανάπτυξη **δευτερογενούς ενοχλητικής ή επιθετικής συμπεριφοράς** από το παιδί, που αφορά τέσσερις στόχους:
    1. Παρέλκυση προσοχής
    2. Επίδειξη δύναμης
    3. Εκδίκηση
    4. Επίδειξη ανικανότητας

Απρόσεκτος Τύπος:

«Δυσκολία στη συγκέντρωση προσοχής σε κάθε πλευρά της καθημερινότητάς τους και σε όλα τα πλαίσια που κινούνται»

- παραδίδουν τις εργασίες τους ημιτελείς ή καθόλου
- δείχνουν αφηρημένα,
- δυσκολεύονται στην επεξεργασία και κατανόηση των ακουστικών ερεθισμάτων
- αγνοούν ή δεν ακολουθούν τις οδηγίες
- δείχνουν ότι τεμπελιάζουν ή ότι δεν έχουν κίνητρο
- είναι απρόσεχτα (χάνουν αντικείμενα, ξεχνάνε εύκολα, κάνουν λάθη)
- είναι ανοργάνωτα, παθητικά, ντροπαλά και κοινωνικά απομονωμένα

Η διάσπαση της προσοχής που παρουσιάζουν δημιουργεί προβλήματα αποκωδικοποίησης των εισερχόμενων πληροφοριών.

Υπερκινητικός-Παρορμητικός Τύπος

- Τα «υπερκινητικά» παιδιά κάνουν τις πιο πολλές κινήσεις εκεί που αυτό δεν αναμένεται (συμπεριφορά ενοχλητική, ιδιαίτερα αισθητή στον περίγυρο)
- Τα «παρορμητικά» παιδιά έχουν την τάση για αυθόρμητες και γρήγορες ενέργειες που δεν επιδέχονται αναβολής (χαμηλό επίπεδο ματαίωσης, οξύθυμα και ευερέθιστα)

Μέσα στην τάξη:

- κάνουν θόρυβο,
- μιλάνε πολύ,
- δεν περιμένουν τη σειρά τους (διακόπτουν τους άλλους)
- φωνάζουν τις απαντήσεις πριν ολοκληρωθούν οι ερωτήσεις
- γίνονται ακόμα και επιθετικά προκειμένου να επιβληθούν στους άλλους
- ερμηνεύουν εσφαλμένα τα λεκτικά, εξωλεκτικά και μη λεκτικά στοιχεία των μηνυμάτων, με αποτέλεσμα να παρανοούν και να αντιδρούν επιθετικά

Συνδυασμένος Τύπος

- Είναι η σύνθεση των συμπτωμάτων των δύο προηγούμενων υποτύπων.
- Είναι πιο δύσκολα διαχειρίσιμος και επιβαρυντικός για το παιδί
- Έχει περισσότερες πιθανότητες σχολικής αποτυχίας και εμφάνισης μαθησιακών δυσκολιών.

Γλωσσικές λειτουργίες και Μνήμη Εργασίας

Μνήμη Εργασίας είναι η ικανότητα αποθήκευσης μίας πληροφορίας στη μνήμη, ενώ παράλληλα εκτελείται ένα γνωστικό έργο .

Η Μνήμη Εργασίας μας επιτρέπει να εκτελούμε ένα γνωστικό έργο ενώ παράλληλα εγγράφουμε, αποθηκεύουμε ή ανακαλούμε πληροφορίες που λαμβάνουμε από το περιβάλλον.

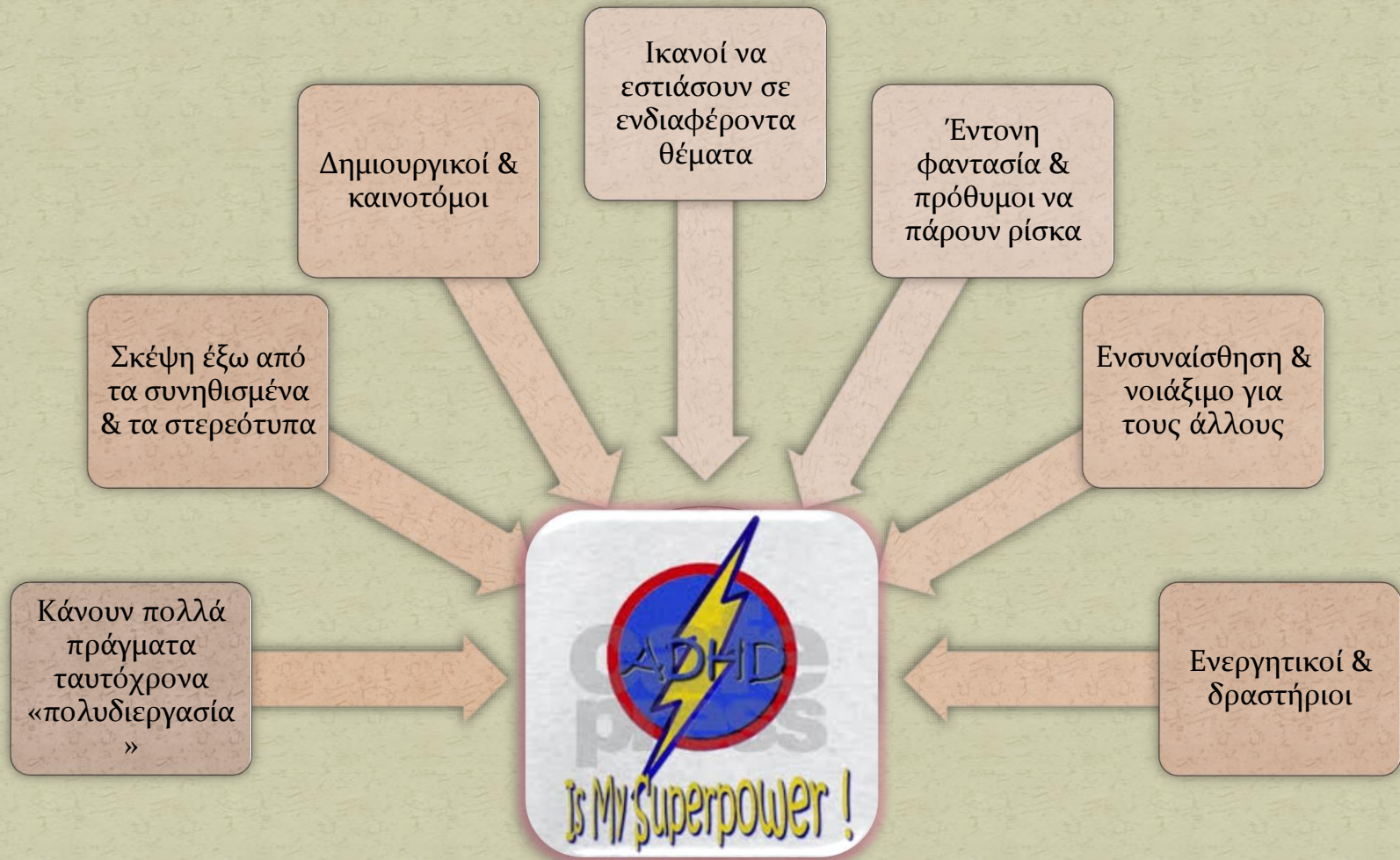
Το παιδί με ΔΕΠΥ αντιμετωπίζει συχνά δυσκολίες στη μνήμη εργασίας αφού **αδυνατεί να επιτελέσει ένα έργο ανακαλώντας ή συνδυάζοντας πληροφορίες από την μνήμη εργασίας.**

Γλωσσικές λειτουργίες και Μνήμη Εργασίας

Συγκεκριμένα, τα παιδιά με ΔΕΠΥ δυσκολεύονται:

- να εξάγουν και να κατανοήσουν συμπεράσματα
- να κατανοήσουν σχέσεις αιτίου-αποτελέσματος
- να εντοπίσουν λάθη σε οδηγίες
- να κατανοήσουν πληροφορίες που περιλαμβάνονται στα κείμενα των βιβλίων των θετικών επιστημών (φυσική, βιολογία κλπ)
- να κατανοήσουν τις ενέργειες των χαρακτήρων στις ιστορίες
- στην αναδιήγηση μιας ιστορίας (δεν γίνεται με οργανωμένο και συνεκτικό τρόπο)
- στην συνοπτική απάντηση ερωτήσεων χρησιμοποιώντας ειδικό λεξιλόγιο και παραμένοντας στο θέμα της ερώτησης

Τα δυνατά στοιχεία μαθητών με ΔΕΠ-Υ

Πρακτικές Διαχείρισης στη σχολική τάξη

Οργάνωση χώρου

Επαναφορά συγκέντρωση & αποφόρτιση κινητικότητας

Διαχείριση συμπεριφοράς & ακολουθία οδηγιών

Θετική ενίσχυση

Μαθησιακό πλάνο & σχολικές εργασίας

Οργάνωση Χώρου στη Σχολική Τάξη

- ❑ Τροποποίηση περιβάλλοντος τάξης: μακριά από παράθυρα, πόρτες, καλοριφέρ & οπτικά ερεθίσματα.
- ❑ Ελευθερία κινήσεων εκπαιδευτικού στη τάξη: εύκολη πρόσβαση στα θρανία των μαθητών, κίνηση στην αίθουσα.
- ❑ Δημιουργία χώρου εσωτερικού διαλείμματος & αποφόρτισης.
- ❑ Το περιβάλλον του να αποτελείται από μαθητές ήρεμους & συνεργάσιμους.

Οριοθέτηση
ελεύθερων
κινήσεων
μαθητή στο
πλαίσιο του
θρανίου!

Move-and-Sit cushions: βοηθά στην
είσοδο αισθητηριακών
πληροφοριών, καθώς η παραμικρή
κίνηση δημιουργεί αλλαγή στην
ισορροπία.

**Μπάλα Pilates & Μακαρόνι
Θαλάσσης (pool noodle)**

Αίσθηση
κινητικό-
τητας με
περιορι-
σμένη
απόσπα-
ση.

**Λάστιχα ενδυνάμωσης (Ιμάντες
Pilates):** διαχειρίζεται τα «ανήσυχα»
πόδια από κλωτσιές στο θρανίο ή
στους συμμαθητές!

Χώρος Εσωτερικού Διαλείμματος

Είναι ένας χώρος
μέσα στη τάξη.

Οι μαθητές ζητούν
να πάνε στο χώρο αυτό
ή ο εκπαιδευτικός τους
ζητά να κάνουν ένα διάλειμμα.

Οι μαθητές έχουν το χώρο & το χρόνο να
αυτορρυθμίσουν τα συναισθήματά τους.

Εκεί υπάρχουν εκπαιδευτικά εργαλεία

π.χ fidget toys, stress balls,
μπουκάλια ηρεμίας

Μετά από 5 λεπτά

ο εκπαιδευτικός ρωτά αν ο μαθητής
θέλει κάποια βοήθεια.

Στα επόμενα 5 λεπτά, ο μαθητής πρέπει
να επανέλθει στο πλαίσιο της τάξης.

Επαναφορά Συγκέντρωσης/Αποφόρτιση Κινητικότητας

**Ονειροπόληση ή ομιλίες
με συμμαθητές;**

Ενστικτώδης κίνηση είναι να
φωνάξουμε το όνομά τους για
επαναφορά **Μην το κάνετε.**

Θα αισθανθούν ότι

διαφοροποιούνται ή τους
αντιπαθούν.

Τεχνικές που θα φανούν χρήσιμες!

1	Κίνηση εκπαιδευτικού στη τάξη κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας: ελαφρύ χτύπημα με την άκρη του μολυβιού στο θρανίο του μαθητή με ΔΕΠ-Υ αλλά και στα θρανία τυχαίων μαθητών.
2	Ελαφρύ άγγιγμα στον ώμο του παιδιού με ΔΕΠ-Υ.
3	Ενσωμάτωση ονόματος μαθητή κατά τη διάρκεια του μαθήματος: ονομασία ενός χαρακτήρα ή χρήση μέσα σε μια πρόταση.
4	Καθιέρωση οπτικής επαφής με το μαθητή & σταθερό βλέμμα κατά τη διδακτική διαδικασία.
5	Χρήση «κρυφού» σήματος για έλξη της προσοχής του μαθητή: πιάσιμο αυτιού, μια συγκεκριμένη λέξη, ένας ήχος.
6	Χρήση ερωτήσεων με σκοπό την έναρξη συζητήσεων ή έκφραση άποψης πάνω σε ένα σχετικό θέμα.
7	Δυνατότητα χρήσης παιχνιδιών μείωσης νευρικότητας (fidget toys) που δεν κάνουν θόρυβο.

Παιχνίδια μείωσης νευρικότητας

Porcupine Μπάλες

Stress foam μπάλες από
το Μακαρόνι Θαλάσσης

Λάστιχα απασχόλησης
δαχτύλων

Μπαλάκι Stress
αυτοσχέδιο

Fidget Spinners

για τη χρήση των fidget εργαλείων!

- Συζήτηση με το μαθητή για το ρόλο του fidget εργαλείου:

«Γνωρίζω ότι μερικές φορές δυσκολεύεσαι να μείνεις συγκεντρωμένος και το σώμα σου θέλει να κινηθεί. Αυτό το εργαλείο θα σε βοηθήσει.»

- Πρέπει να είμαστε συγκεκριμένοι με τις οδηγίες χρήσης των εργαλείων αυτών, για αυτό ξεκαθαρίζουμε **τι ΜΠΟΡΕΙ & τι ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ** να κάνει με αυτό:

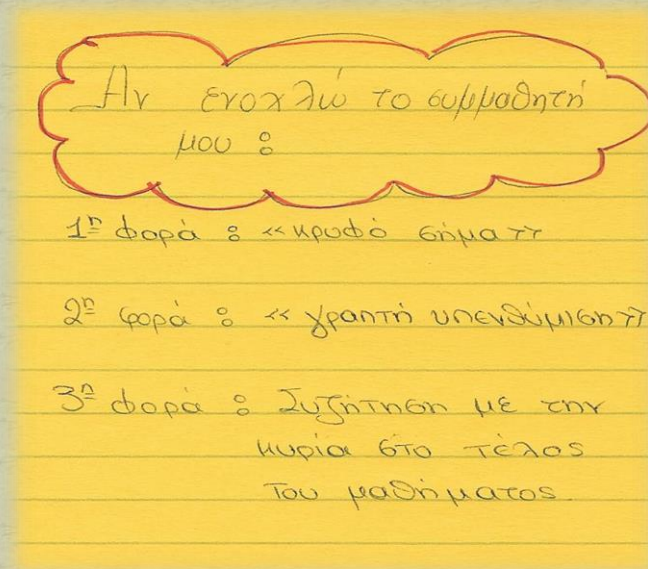
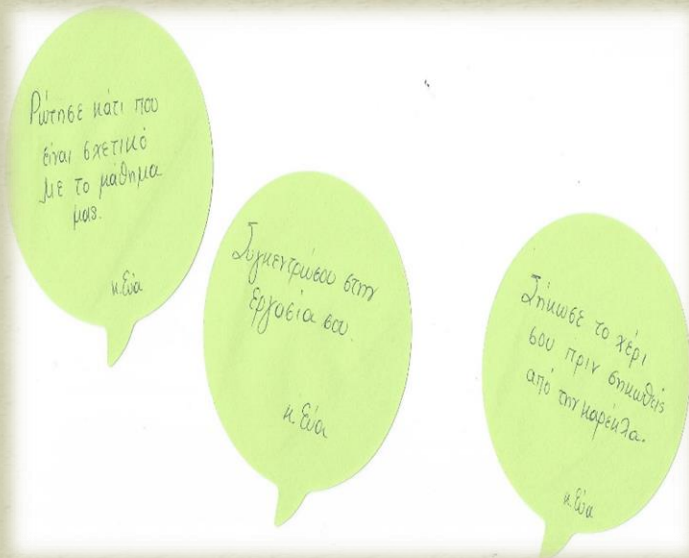
*π.χ «Μπορεί να το σφίγγει στα χέρια του όταν προσπαθεί να ακούσει το μάθημα». «**ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ** να το πετάει στους συμμαθητές του ή κάτω».*

- Αν ο μαθητής δεν τηρήσει τη συμφωνία του το εργαλείο απομακρύνεται.

Διαχείριση Συμπεριφοράς

- Παροχή διακριτικών υπενθυμίσεων αποδεχτής συμπεριφοράς.
- Παροχή κάρτας διαβάθμισης συνεπειών μη αποδεχτής συμπεριφοράς.

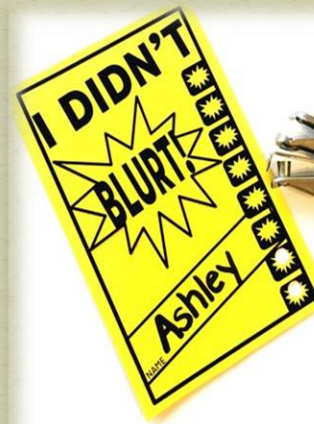

Γιατί η **τιμωρία** δεν λειτουργεί στους μαθητές με ΔΕΠ-Υ;

- ❖ **Ωριαίες αποβολές και τιμωρίες οξύνουν το πρόβλημα δε το λύνουν:** επεξήγηση, εξωτερικά κίνητρα και συζήτηση με μαθητή.
- ❖ **Αγνοούμε τις αρνητικές συμπεριφορές του μαθητή,** στο σημείο που είναι δυνατό και επιβραβεύω τις θετικές.
- ❖ **Εξηγούμε σαφώς τα όρια ανοχής:** Καθώς η ΔΕΠ-Υ αποτελεί εξήγηση για την αρνητική συμπεριφορά του παιδιού, αλλά ποτέ δεν είναι μια δικαιολογία.
- ❖ **Παρατηρούμε τι προηγήθηκε** της αντιδράσεως του μαθητή και εξετάστε την περίπτωση να είναι απόρροια προκλητικών συμπεριφορών των συμμαθητών του
- ❖ **Η συνέπεια για την αρνητική συμπεριφορά:** θα πρέπει να είναι άμεση, μικρή και με αλλαγές, καθυστερημένες συνέπειες χωρίς επεξήγηση δεν λειτουργούν.

Όταν ο μαθητής λέει τις απαντήσεις ή «πετάγεται»...

Κάρτα
επιβράβευσης
όταν θυμάται
ο μαθητής να
σηκώσει το
χέρι του πριν
μιλήσει!

Δημιουργούμε ένα πίνακα μαζί με το μαθητή όπου αναφέρουμε γιατί το να μιλάς όταν δεν πρέπει «πληγώνει» τους άλλους.

Διαχείριση Συμπεριφοράς μέσω «Φωτεινού Σηματοδότη»

ΣΤΑΜΑΤΑ!

Κάτσε στη θέση σου.
Κάνε εσωτερικό διάλειμμα.

ΜΕΙΩΣΕ ΤΑΧΥΤΗΤΑ!

Έλεγξε τις πράξεις σου.
Σκέψου τις επιλογές σου.

ΠΡΟΧΩΡΑ!

Κάνεις σωστές επιλογές!

Τρόποι Θετικής Ενίσχυσης

1. Κάνουμε τους μαθητές επίσημους βοηθούς οργάνωσης χώρου μαθήματος
2. Δίνουμε στο μαθητή μια «ειδική δουλειά»
3. Χρησιμοποιούμε τη **τεχνική 2 x 10**: 2 λεπτά για 10 μέρες αφιέρωση χρόνου για το μαθητή!
4. Μοιραζόμαστε ένα «κρυφό» σήμα
5. Επιβραβεύουμε λεκτικά κάθε φορά με δικαιολόγηση.
6. Αφήνουμε θετικά μηνύματα
7. Χρησιμοποιούμε τη τεχνική : **«Μου Αρέσει»**.

Θετική Ενίσχυση & Επίτευξη Στόχων

Πίνακας Επιβράβευσης στο Σχολικό Πλαίσιο.

Μαθησιακό Πλάνο

Πώς
δημιουργώ
ένα **φιλικό**
μάθημα για
τους
μαθητές με
ΔΕΠ-Υ;

- Ενσωματώνουμε τα ενδιαφέροντα του μαθητή στο μάθημα π.χ αναφορές στην αθλητική ομάδα, αγαπημένη μουσική κ.α
- Ξεκινάμε δίνοντας μια σύντομη περίληψη του μαθήματος και επαναλαμβάνουμε στο τέλος του μαθήματος.
- Κάνουμε διαδραστικό μάθημα χρησιμοποιώντας εικόνες, κάρτες, ήχους.
- «Σπάμε» σε κομμάτια τη διδασκαλία νέων γνώσεων.
- Προσθέτουμε κίνηση στο μάθημα όταν είναι εφικτό.
- Χρησιμοποιούμε ένα **ειδικό ήχο** όταν ξεκινάμε (ή αλλάζουμε) μια ενότητα ή διαδικασία.

Σχολικές Εργασίες

- **Εκμάθηση Διαχείρισης Χρόνου:**

1. κλεψύδρες ή χρονόμετρο κουζίνας
2. λίστα εργασιών: διαβάθμιση προτεραιοτήτων
3. ατομικό ημερολόγιο: εύκολο στη χρήση

- **Οργάνωση Φυλλαδίων/Ντοσιέ:**

1. αποφεύγουμε τους μεγάλους φακέλους με διαχωριστικά και πολλές διαφάνειες
(**ΝΑΙ!** Φθηνοί φάκελοι με λάστιχα με χρωματική διαφοροποίηση)
2. μια φορά την εβδομάδα υπενθυμίζουμε τη οργάνωση της τσάντας του **«Ξαναοργάνωσε τα πράγματα που θέλεις στη τσάντα σου»**.

- **Κατανόηση κειμένου:**

1. «διαβάζω μέχρι τον συνδετήρα»: χωρίζουμε σε μικρότερα κομμάτια τη μελέτη του.
2. «σημεία κλειδιά»: υπογραμμίζεις τα ουσιαστικά και ρήματα της κάθε παραγράφου
3. «λίστα σημείων κλειδιών»: με Post it δίπλα σε κάθε παράγραφο

Ακολουθώντας Οδηγίες

- Περιμένουμε μέχρι να υπάρχει ησυχία για να δώσουμε οδηγίες.
- Χρησιμοποιούμε έναν ήχο (π.χ παλαμάκι) ως σηματοδότηση για εστίαση στον εκπαιδευτικό.
- Διατηρούμε σταθερή οπτική επαφή με το μαθητή.
- Δίνουμε απλές, συγκεκριμένες & σαφείς οδηγίες.
- Ρωτάμε διευκρινιστικά: «Πες μου Γιώργο τι πρέπει να γράψουμε στη σελίδα 210 του βιβλίου;»
- Προσπαθούμε να κάνουμε εναλλαγές στο τόνο της φωνής μας.

ΘΥΜΗΘΕΙΤΕ!

Το ενδιαφέρον του μαθητή με ΔΕΠ-Υ προσελκύεται με τη χρήση:

- ✓ Ομαδοσυνεργατικών εργασιών
- ✓ Χρήση πολυαισθητηριακών μεθόδων
- ✓ Εναλλαγές γραπτών φυλλαδίων με κινητικές δραστηριότητες
- ✓ Παιγνιώδη τρόπο παρουσίασης μαθησιακού αντικειμένου
- ✓ Χρήση απλών σχεδιαγραμμάτων
- ✓ Οπτικοποίηση των σύνθετων γλωσσικών πληροφοριών

Εργασία σε ομάδες!

Μπορούμε να εφαρμόσουμε αυτά που μάθαμε;

1^ο εκπαιδευτικό σενάριο:

«Ο Στράτος φοιτά στη Α Γυμνασίου και πριν από ένα χρόνο διαγνώστηκε από δημόσιο φορέα με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητας. Τόσο στο σπίτι, όσο και στο σχολείο δεν μπορεί να καθίσει σε ένα σημείο για πάνω από 5 λεπτά. Συνέχεια επιθυμεί να κάνει κάτι με τα χέρια του και όπως χαρακτηριστικά αναφέρει «δεν μπορώ να κρατήσω ήσυχα ούτε στιγμή τα πόδια μου!». Στο πλαίσιο της σχολικής τάξης αποτελεί τον κύριο παράγοντα για ανησυχία και φωνές, με αποτέλεσμα να βρίσκεται συχνά στο γραφείο του Διευθυντή.

Η συμπεριφορά του μπορεί να περιγραφεί ως εξής: Ο Στράτος συνηθίζει να πετάει χαρτάκια στους συμμαθητές του, να ρίχνει τα μολύβια του στο πάτωμα, να προσπαθεί να προσελκύσει την προσοχή των συμμαθητών του με κάθε τρόπο είτε θετικό, είτε αρνητικό. Ο φιλόλογός του αναφέρει ότι είναι αρκετός έξυπνος και πολλές φορές γνωρίζει τη σωστή απάντηση στις ερωτήσεις δύσκολων θεμάτων.

Το πρόβλημα είναι ότι του αρέσει να «πετάγεται» κατά τη διάρκεια του μαθήματος, με συνέπεια οι συμμαθητές του να δυσανασχετούν μαζί του και έτσι πολλές φορές στα διαλείμματα να μένει μόνος του και να αποζητά την προσοχή των καθηγητών του.»

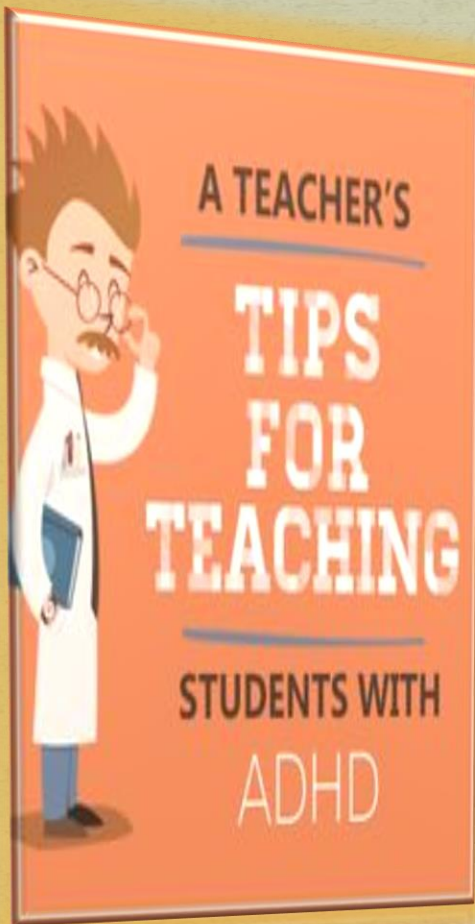
2^ο εκπαιδευτικό σενάριο

«Η Άννα δυσκολεύτηκε πολύ στο Δημοτικό, καθώς λόγω της αναμονής για την αξιολόγηση της από δημόσιο φορέα δεν μπορούσε όχι μόνο να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις μαθησιακές της δυσκολίες, αλλά και να κατανοήσει γιατί δεν μπορούσε να πετύχει καλούς βαθμούς ενώ διάβαζε αρκετές ώρες την ημέρα.

Στη Β Γυμνασίου ήρθε η απάντηση στις απορίες της, αφού διαγνώστηκε με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής. Η ίδια αναφέρει ότι κατά τη διάρκεια των θεωρητικών μαθημάτων κυρίως δυσκολεύεται να ακολουθήσει τις οδηγίες της καθηγήτριας της, καθώς «χάνεται» μετά από την πρώτη πρόταση. Αυτό έχει ως συνέπεια να μην ολοκληρώνει την εργασία της εγκαίρως διότι έχει χάσει τις μισές πληροφορίες αλλά και να μη μπορεί να οργανώσει σωστά το χρόνο της.

Επίσης, συχνά παραπονιέται ότι χάνει τα φυλλάδια που της δίνουν και ποτέ δε θυμάται που έχει γράψει το σχολικό πρόγραμμα. Μόνιμο πρόβλημά της αποτελεί ότι ξεχνά στο σπίτι τα βιβλία, με συνέπεια να μη παρακολουθεί τη μαθησιακή διαδικασία.»

Τι κρατάμε;;;;

- * Οι εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών με ΔΕΠ-Υ είναι σύνθετες, για αυτό θα πρέπει να εξατομικεύουμε ανά περίπτωση.
- * Οι μαθητές έχουν πολλά να μας πουν όταν τους δίνουμε το χώρο & το χρόνο έκφρασης.
- * Κάθε μαθητής είναι μοναδικός & ξεχωριστός γ'αυτό εφαρμόζουμε εξατομικευμένα την εκπαιδευτική μας παρέμβαση.
- * Θέτουμε ρεαλιστικές προσδοκίες για το κάθε μαθητή, που ανταποκρίνονται στις ανάγκες και στις ικανότητές του.
- * Προσπαθούμε να μην εξάγουμε εύκολα συμπεράσματα για τη συμπεριφορά του στη τάξη.
- * Αποφεύγουμε τους λεκτικούς χαρακτηρισμούς που πληγώνουν την αξιοπρέπεια του μαθητή.

Ευχαριστούμε για την προσοχή
σας!!!

Τμήμα Ένταξης 1^ο Γυμνάσιο Ζωγράφου
σχ. έτος 2017-18